

Brevíssima història de la guitarra

Autor: Joan Casajuana
Data de publicació: 06-03-2023

En Joan Casajuana ens fa un resum de la història bàsica de la guitarra, tot posant de relleu que, tal com deia En Joahannes Tinctoris al segle XV, «és un invent català».

Les primeres referències conegudes avui d'aquest instrument, més enllà dels precedents amb què tocaven els antics trobadors, daten de primers del segle XV. Concretament, d'una carta del príncep Alfons l'any 1415 (1), on cita En Rodrigo de la guitarra(2), músic de la cort del seu pare, el rei Ferran I, i posteriorment del mateix Alfons V el Magnànim.

I és que aquests instruments ja corrien per les corts prèvies d'En Joan I i d'En Martí l'humà des de finals del segle XIV, quan els jocs florals se celebraven periòdicament a Barcelona i on van deixar constància en diversos inventaris de mestres guitarrers. D'allí passaren a Nàpols, València i Castella, on ja tingueren una presència més documentada al cançoner de palau dels Reis Catòlics.

A la cort de Ferrante I, el successor d'Alfons el Magnànim al regne de Nàpols, el compositor i teòric flamenc Johannes Tinctoris afirmava els anys 1480, al seu darrer tractat De inventione et usu musicae, que la guitarra era un invent dels catalans que provenia de la lira (3).

Mig segle després, l'any 1536, el valencià Lluís del Milà escrivia El Maestro(4), el primer recull de peces per a viola de mà, més coneguda en la seva accepció castellana, vihuela (una guitarra més refinada que tenia 5 o més cordes: la primera sola i les altres, dobles). El primer mètode genuí de guitarra l'escriuria 50 anys després el jove monistrolenc Joan Carles Amat l'any 1586 (potser el 1596) (5).

Amb l'expansió de l'imperi espanyol, la guitarra va passar a ser la guitarra espanyola. Al segle XVII, van destacar sobretot Gaspar Sanz, Francesc Guerau, Santiago Múrcia, així com els italians Giovanni Paolo Foscarini, Giovanni Ambrosio Colonna, Francesco Corbeta i Giovanni Battista Granata. Fins al darrer terç del segle XVIII no se li va afegir la sisena corda —el bordó— i es popularitzà la guitarra de sis cordes simples, tal com avui la coneixem.

A la primera meitat del XIX, l'evolució va venir de la mà del barceloní Ferran Sor, del madrileny Dionisio Aguado i dels italians Ferdinando Carulli i Mauro Giuliani. A la segona meitat, va destacar el vila-realenc Francesc Tàrrega, que ja usava una guitarra de mida gran, tal com avui la coneixem.

Paral·lelament, feia dècades que al sud-est d'Espanya brotava una manera atàvica de tocar la guitarra, que de la mà dels gitanos va originar un gènere que sonava profundament antic, el flamenc.

I a l'altra banda del món, als Estats Units d'Amèrica, a principis del segle XX van posar-hi cordes de metall. Avui se n'hi diu guitarra acústica, la dels cowboys. Aquell so metàl·lic va donar una veu punyent i genuïna als afroamericans lliberts: la veu del blues.

D'aquí, cap als anys 30, en sortí la guitarra elèctrica. Amb l'amplificació, pogueren tocar amb prou volum com per escoltar-se entre big bands de jazz. Als anys 50 es convertiria en el principal emblema de la revolució del Rock & Roll. En sortí també la guitarra baixa i un sense fi de varietats i innovacions. La guitarra sempre ha estat un instrument petit que, en permanent evolució, ens permet tocar ritme, harmonia i melodia tot alhora.

Joan Casajuana

REFERÈNCIES:

https://academic.oup.com/em/article-abstract/XX/4/583/374491?redirectedFrom=fulltext
https://en.wikipedia.org/wiki/Rodrigo_de_la_Guitarra
Johannes Tinctoris, De Inventione et usu musice, Llibre IV, Capítol, IV, 54;
http://earlymusictheory.org/Tinctoris/texts/deinventioneetusumusice/#
https://ca.wikipedia.org/wiki/El_Maestro
Joan Carles Amat, Guitarra española y vandola en dos maneras;
http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/llibimps16/id/55778